

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование: 3. Социални стопански, правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научната специалност: Икономика и управление (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд:

Георги Борисов ГЕРОВ

докторант задочен към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд:

„Адаптация на българското земеделие: баланс между национални интереси и зелените политики на ЕС“

Рецензент:

доц. д-р Минко Атанасов Георгиев,
Институт по Овощарство – Пловдив, ССА,

област на висше образование: 3. Социални, стопански, правни науки; професионално направление: 3.8 Икономика; научната специалност: Икономика и управление (селско стопанство)

(акад. дл. н. ст. име, презиме и фамилия, висше училище/ научна организация; област на висше образование, професионално направление, научна специалност)

определен за член на научното жури със заповед № РД-16-969/03.10.2025 г. год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Георги Борисов Геров е роден на 30 юли 1974 г. в Пловдив, където днес живее и работи. Завършил е магистратура по „Аграрна икономика“ в Аграрния университет – Пловдив, а от 2021 г. е докторант към катедра „Икономика“. Има над 20 години международен опит в управлението на производствени, логистични и търговски структури в хранително-вкусовата промишленост, като е заемал ръководни позиции в Чехия, Унгария, Великобритания, Нидерландия и Полша. Специализира в модернизация на производствени процеси, дигитално планиране, бизнес развитие и стратегическо партньорство с водещи вериги като Tesco, Lidl и Metro. Владее отлично английски, руски, чешки и полски език и притежава силни организационни и комуникационни умения. Докторантът е зачислен в задочна форма на обучение след решение ФС на факултета по Икономика (протокол 202 от 26.11.2021 г.) заповед No РД – 26-64/08.12.2021 г. След проведените дискусии в рамките на обучението, участие му в докторантски форуми, лични разговори ми прави впечатление изключително високата ерудиция, познания за международните бизнес модели и силно изявиени способности за критичен анализ на международните политики, включително в

земеделието.

2. Актуалност на проблема.

Изследването е насочено към идентифициране на адаптационни механизми, отчитащи историческите, културни и структурни особености на българското селско стопанство. Формулираната теза е ясно дефинирана: устойчивостта е възможна единствено чрез интегрирани политики, които съгласуват икономическите, социалните и екологичните измерения на развитието. В този контекст земеделието се разглежда не само като производствен отрасъл, но и като носител на социална структура, регионална идентичност и териториална устойчивост.

Изследователският проблем е формулиран прецизно, а средствата за неговото решаване са ясно очертани. Авторът демонстрира научна зрялост, като успява да представи сложна научна проблематика в сбит, но съдържателен стил.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертацията е, научно обоснована и тематично уместна за актуалните предизвикателства пред аграрния сектор в България. В дисертацията се решават въпроси свързани с процеса на адаптация на българското земеделие към зелените политики на Европейския съюз, като акцентът е поставен върху необходимостта от стратегически баланс между националните интереси и екологичните цели.

Поставените изследователски хипотези са свързани с траекторията на дълбоки трансформации, породени от „Зелената сделка“ и реформата на Общата селскостопанска политика. Авторът аргументира, че устойчивият преход не може да се постигне чрез механично прилагане на външни регулации, а изисква съобразяване с локалния контекст, проактивно участие и институционална подготвеност.

Методологичният подход е интердисциплинарен. В него са съчетани качествени и количествени методи – от исторически, ретроспективен и сравнителен анализ до регресионни модели и индексни оценки. Емпиричната част предоставя убедителни доказателства за влиянието на европейските политики върху аграрната продукция, инвестиционната динамика и демографските процеси, като се акцентира върху ролята на малките и средни стопанства и необходимостта от децентрализиран, нов, по-чувствителен подход.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

В текста, който е 245 страници формат А4 са използвани 28 таблици и 23 фигури. Стилът на цитираните източници е АРА. Текстът се чете лесно въпреки многообразието на информацията. Това показва подреденост и научна дисциплина, която е важно качество придобито от докторанта в учебния процес.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Първа глава е теоретична. В нея са представени основните концептуални и методологични рамки, свързани с адаптацията на българското земеделие към

зелените политики на Европейския съюз. Главата е структурирана в пет основни раздела, които обхващат историческата еволюция на селското стопанство в България, водещите теории за адаптация и устойчивост, целите и инструментите на европейските зелени политики, спецификата на националните интереси, както и зоните на напрежение и синергия между местните потребности и европейските регулации.

Теоретичният анализ се гради върху съпоставката между класически икономически теории и съвременни подходи като теорията за устойчиво развитие, агроекологията и институционалната икономика. Особено внимание е отделено на стратегически документи като „От фермата до трапезата“ и Общата селскостопанска политика, като се анализират техните ограничения в български условия – включително неравномерното разпределение на субсидиите и дефицитите в административния капацитет. Анализът е задълбочен и обоснован, като докторантът сравнява класически икономически парадигми с модерни интердисциплинарни подходи. Той проследява историческите предпоставки за настоящите структурни предизвикателства – от феодалното наследство и социалистическата колективизация до постсоциалистическата фрагментация на земеделската собственост. Тази историческа перспектива е умело вплетена в микса на съвременните регулаторни и екологични изисквания, което придава на изложението концептуална дълбочина и релевантност.

Тази част показва, че докторантът притежава отлични умения за синтез и интерпретация на сложни научни концепции. Главата успешно изпълнява функцията си да положи основите на емпиричното изследване, като формулира ясно избора на изследователски подход.

Методологичната част на дисертацията, представена във втора глава, е добре структурирана и демонстрира научна прецизност. Използваните методи – анализ на трендове, корелационен и множествен регресионен анализ – са подходящи за целите на изследването и позволяват идентифициране на детерминантите за устойчивост в аграрния сектор. Авторът е избрал количествен изследователски дизайн, базиран на 42 показателя, обхващащи периода 1990–2022 г., което осигурява дългосрочна перспектива и аналитична дълбочина. Формулирани са 16 логически свързани хипотези, чрез които се проверяват сложните зависимости между ключови фактори като инвестиции, заетост, агроклиматичен отпечатък и демографски промени.

Систематизацията на показателите е в пет основни групи: агрегирани индекси, екологични, икономически, демографски и производствени. Това класифициране улеснява интерпретацията на резултатите и допринася за аналитичната яснота на изложението. Приложението на плъзгащи средни и времеви трендове допълнително засилва надеждността на анализа, като позволява проследяване на дългосрочни динамики и избягване на краткосрочни колебания.

Докторантът е проявил висока методологична култура, като е отчетел ограниченията на изследването и е направил критична оценка на валидността на резултатите. В обобщение, методическата рамка е изработена с научна надеждност и аналитична дълбочина. Тя осигурява основа за аналитична част на

изследването и подкрепя формулирането на практически приложими препоръки за стратегическо управление на адаптацията в българското земеделие.

Аналитично-емпиричната глава на дисертацията се фокусира върху изследване на факторите, влияещи върху адаптацията на българското земеделие в контекста на Европейските зелени политики. Основната задача тук е да се очертаят дългосрочните тенденции в сектора чрез динамичен анализ на ключови икономически, социални и екологични показатели за периода след 1996 г., като се търси обективна основа за формулиране на устойчиви политики.

В раздел 3.2 са представени резултатите от корелационен анализ, чрез който са установени значими структурни зависимости между основни променливи. Особено внимание заслужава идентифицираната силна положителна връзка между енергийната консумация и парниковите емисии, както и отчетливата отрицателна корелация между демографския спад и интензивността на земеделските дейности. Тези зависимости са интерпретирани в контекста на регионалните различия и институционалната среда, което придава на анализа допълнителна дълбочина и приложимост.

Раздел 3.3 съдържа регресионни уравнения, чрез които се тестват формулираните хипотези. Авторът демонстрира висока компетентност в изграждането и интерпретацията на многовариантни модели, като успява да изведе детерминантите на устойчивостта в аграрния сектор. Моделите са статистически обосновани и ясно свързани с теоретичната рамка, което гарантира логическа последователност между емпиричните резултати и изследователската теза.

В раздел 3.4 се анализират структурните зависимости и се идентифицират потенциални политически механизми за въздействие. Авторът предлага сценарийно ориентирани решения, които отчитат нелинейния характер на адаптацията и нейната уязвимост към външни и вътрешни фактори. Този подход е особено ценен, тъй като надхвърля стандартните административни рамки и предлага насоки при формулиране на стратегическо управление на прехода към устойчиво земеделие.

Оценката на емпиричната глава показва, че авторът притежава задълбочени познания в областта на икономическото моделиране и статистическия анализ. Представените резултати са тълкувани с научна коректност, а изводите са ясно аргументирани и релевантни спрямо целите на дисертацията. Главата представлява важен принос към научния дебат за адаптацията на аграрния сектор и заслужава висока оценка за изследователската си зрялост.

Четвърта глава от дисертацията е конструктивна и е анализ на сценарии и политики за адаптация на българското земеделие към екологичните цели на Европейския съюз и България. В нея се демонстрира оригиналност, Търси се приложимост на решенията. Основната и задача е формулирането на интегрални решения за балансиране между националните икономически интереси и изискванията на „Зелената сделка“.

Авторът аргументира необходимостта от пренасочване на европейските фондове към национални приоритети чрез диференциран подход към

субсидирането, отчитащ териториалните специфики и адаптационния потенциал на различни региони в страната. В този контекст се предлага иновативен модел за декарбонизация, мащабна дигитализация, прецизно земеделие и регулаторни мерки за демографска и социална стабилност в селските райони.

Важен е приносът на автора в разработването на нови аналитични инструменти – като: Кооперативния аграрно-климатичен индекс (КАКИ) и Индекса на въглеродно ефективен аграрен експорт (ИВЕАЕ). Тези метрики превръщат теоретичните хипотези в измерими политически инструменти, които могат да бъдат използвани както за мониторинг, така и за стратегическо управление на устойчивостта в сектора.

Главата е структурирана логично и последователно, обхваща ключови направления: пренасочване на финансирането, териториална консолидация, дигитализация, експортно-екологична синергия, интеграция на цели, механизми за устойчивост и обратна връзка между теория и практика. Всеки раздел е подкрепен с аргументи и емпирични наблюдения, което засилва валидността на предложенията.

Използваната литература е от 236 източника, български и чуждестранни. Цитирани са и доклади на ФАО и източници от европейски институции.

Общ извод е че докторантът е напълно подготвен да извършва самостоятелно научни изследвания.

6. Приноси на дисертационния труд.

В дисертационния труд се разграничават два вида приноси: научни и научно-приложни. Докторантът ги представя по следния начин:

Научни приноси

Първо. Изградена е цялостна методологическа рамка за анализ на устойчивото развитие в аграрния сектор, базирана на критико-дискурсивен анализ на широк набор от макро показатели, стратегически документи, институционален преглед и функционално картографиране на управленските процеси.

Второ. Интегрирани са концепции от институционалната теория и стратегическия мениджмънт в единна аналитична схема, която позволява системно проследяване на връзката между поставените цели, избраните индикатори и приложените инструменти за постигане на устойчивост.

Трето. Въведено е и обосновано аналитичното понятие „устойчивост по принуда“ в контекста на селскостопанската политика на ЕС като аналитичен инструмент за диагностика на формализацията на процесите. Това понятие има потенциал за приложение в други сектори на публичната политика, където трансферът на външни изисквания доминира над вътрешната легитимация.

Четвърто. Разграничена е нормативната и оперативната устойчивост в контекста на българските институционални ограничения.

Пето. Предложена е авторска дефиниция на устойчивостта в аграрния сектор с практическо приложение в оценката на публични политики.

Шесто. Разработен е систематичен подход за изследване на логическата структура на аграрната стратегия чрез структурна деконструкция на програмни документи.

Научно-приложни приноси

Първо. Формулирана е приложима методика за оценка на степента на съгласуваност между различни управленски нива — от национални стратегии до конкретни секторни мерки, подкрепена с примери и анализи от българския аграрен контекст. Тази методика може да бъде адаптирана към други сфери с висока степен на регулация, като енергетика или управление на природни ресурси, и по този начин осигурява едновременно академична новост и оперативна приложимост.

Второ. Извършен е критичен анализ на Стратегическия план 2023–2027 г., при който са идентифицирани несъответствия между цели, мерки и индикатори.

Трето. Аргументирана е потребността от реформа на системата на директните плащания. Авторът обяснява за необходимостта от преход от „количествен модел“ (на база площ) към „качествен модел“ (на база резултати, ангажимент, адаптационен принос). Въвеждането на „зелени индикатори“ като част от кандидатстването за субсидии би повишило не само екологичната ефективност, но и социалната легитимност на подкрепата от ЕС.

Четвърто. Разработена е индексна система, включваща три авторски индекса: Индекс на агроклиматичния отпечатък (ИАО), който комбинира емисии от вредни елементи, енергийна интензивност и агроекологична уязвимост; Индекс на животинска плътност, който е съотношение между броя на животните и площта на земеделска земя; Кооперативен аграрно-климатичен индекс (КАКИ), който включва показатели като емисии на метан (CH_4) и диазотен оксид (N_2O), енергийна консумация и воден отпечатък.

Съгласен съм с така поднесените приноси от докторанта Георги Геров. Считам, че поради скромност е спестил, приноса си свързан с конкретни предложения за подобряване на институционалната матрица.

7. Критични бележки и въпроси.

Нямам критични бележки. Позволявам си да задам въпроси към докторанта:

1 въпрос: В контекста на вече установените в дисертацията доктринални противоречия, произтичащи от настоящото глобално технологично развитие и преразпределението на енергийните ресурси (втората половина на 2025 г.), каква се очаква да бъде траекторията на българското земеделие през следващите 3–5 години?

2 въпрос: Какви подходи прилагат другите държави от Европейския съюз за справяне с критичните дефицити на евтини ресурси и суровини, необходими за селското стопанство?

Публикувани статии и цитирания.

Докторантът е представил 5 научни труда: три са самостоятелни, в четири е

първи автор, 1 е индексирана в базите Scopus и Web of Science; 2 – в CABI (Web of Science). Всички статии са с общ сбор от 76,66 точки, което е значително повече от изискваните по индивидуалния план и вътрешно- университетските правила на АУ- Пловдив.

При проверката за сходство (евентуално плагиатство) на проекта на дисертационния труд не са установени нарушения на закона (Протокол No 30 от 01.10.2025 г.).

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Георги Борисов Геров образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност: Икономика и управление (селско стопанство).

Дата: 21.10.2025 г.
гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ: доц. д-р Минко Георгиев

Подписите в този документ са заличени

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).

(.....)